

ABORTAS – APSISPRENDIMO LAISVĖ AR NUSIKALTIMAS?

Greta Latakaitė, Lidiya Rimzhus

Vilniaus universiteto Teisės fakulteto

3 kurso teisės fakulteto studentės

Saulėtekio al. 9, I rūmai, 10222 Vilnius

El. paštas: lrimzhus@gmail.com; gretalatak@gmail.com

Mokslinio straipsnio praktinis kuratorius lekt. Artūras Pažarskis

El. paštas: arturas.pazarskis@tf.vu.lt

Mokslinio straipsnio akademinis kuratorius prof. dr. Aurelijus Gutauskas

El. paštas: aurelijus.gutauskas@tf.vu.lt

Mokslinio straipsnio akademinis kuratorius lekt. Darius Prapiestis

El. paštas: darius.prapiestis@tf.vu.lt

Straipsnyje, remiantis Lietuvos Respublikos baudžiamuoju kodeksu, teismų praktika bei kitais teisės aktais, užsienio valstybių praktika, siekiama išanalizuoti ar abortas yra moters apsisprendimo laisvė, ar nusikaltimas..

Pagrindiniai žodžiai: *abortas, nusikalstama veika, apsisprendimo laisvė, baudžiamoji atsakomybė, Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas.*

The article aims to analyze whether abortion is a woman's freedom of self-determination or a crime, based on the criminal code of the Republic of Lithuania, court practice and other legal acts.

Keywords: *abortion, criminal offence, freedom of self-determination, The Criminal Code of the Republic of Lithuania, The Supreme Court of Lithuania.*

Įvadas

Aborto tema yra labai svarbi ir aktuali, tačiau neretai ja vengiama kalbėti dėl jos kontraversiškumo. Peržvelgiant pasaulyje egzistuojantį moterų teisių į abortą teisinį reglamentavimą, galima šalis suskirstyti į grupes. Pirma, šalys, kuriose abortai yra leidžiami socialiniais, ekonominiais tikslais ar tiesiogiai moters prašymu iki 12 nėštumo savaitės. Šiai grupei priklauso ir Lietuva, taip pat Ukraina, Prancūzija. Antra, šalys, kuriose leidžiamas abortas tik kai gresia pavojus moters ar vaiko gyvybei ir sveikatai.

Tokios šalys yra Lenkija, Argentina. Ir trečia, šalys, kuriose abortai draudžiami bet kokiomis aplinkybėmis, net tokiu atveju kai kyla grėsmė moters sveikatai ar gyvybei. Toks reguliavimas yra numatytas Egipte, Filipinuose (Мерник, 2022, p. 46). Kaip matome iš to kas pateikta, egzistuoja labai ryškus susiskaidymas į tris pagrindines grupes, kuris paremtas valstybės religingumu, kultūra, etikos bei moralės suvokimu.

Mano kūnas, mano pasirinkimas - dažnai feminizmą propoguojančių moterų eskaluojami žodžiai. Tačiau kyla klausimas, kokia yra riba tarp moters apsisprendimo laisvės ir gyvybės atėmimo žmogui, tik dar negimusiam, tačiau jau egzistuojančiam moters kūne. Apskritai, ar kažkas turi teisę spręsti gimimo ir mirties klausimą? Taip pat svarbus klausimas į kurį ieškosime atsakymo yra toks: ką reikėtų laikyti žmogaus gyvybės pradžia? Nėra vieningos nuomonės, kuri stadija, apvaisinimo, gemalo ar vaisiaus, turėtų būti traktuojama kaip atskiro individo pradžia. D. Serapinas teigia, kad gyvybė prasideda jau nuo apvaisinimo. Savo pranešime profesorius teigė, jog „prieš gimimą įvykę patyrimai yra svarbi žmogaus raidos dalis, turinti padarinių visą likusį gyvenimą, todėl nėra jokio pagrindo manyti, kad tuo metu dar nesame žmonės“ (Akušerė gyvybės ..., 2022 cituota Arkivyskupas K. Kėvalas: gyvybės..., 2022).

Priežasčių, kodėl moterys renkasi atlikti aborto operacija yra labai daug ir įvairių, kiekvienos moters išgyvenimai, sunkumais su kuriais susiduriama yra skirtingi. Krizinio nėštumo centras pateikia dažniausias nėštumo nutraukimo priežastis, kurios yra: 1. Aborta darytis verčia artimieji; 2. Gėda būti vieniša motina taip pat draugu, pažįstamų, kaimynų, kolegų pasmerkimo galimybė; 3. Nėščią paliko vaisiaus biologinis tėvas; 4. Nedarbingumas; 5. Smurtaujantis vyras; 6. Vaiko auginimas per brangų; 7. Gydytojų tvirtinimas, kad kūdikis gali gimti nesveikas; 8. Išprievartavimas (Krizinio nėštumo centras). Čia pateikiame ne visas galimas aborto priežastis, o tik kai kurias.

Iliustraciniais tikslais įdomu paminėti aborto statistiką pasaulyje, o taip pat ir Lietuvoje. 2020 metais visame pasaulyje buvo atlikta daugiau nei 42,6 mln. abortų. Į pirmąjį trejetuką patenka: Kinija, kuri pirmąja su padarytais daugiau nei 9 mln. abortų. Antroje vietoje - JAV, kurioje tais metais buvo padaryta apie 1 mln. 200 tūkst. abortų ir 3 vietą užima Rusijos Federacija, kurioje atlikta daugiau nei 1 mln. 200 tūkst. abortų. Žinoma, ši didelį skaičių lemia tai, kad minėtose šalyse yra labai daug gyventojų, kas pateisina didelį abortų skaičių šalyse. Toliau seka Indija, kurioje abortų skaičius 2020 metais siekė apie 640 tūkst., paskui Vietnamas - apie 330 tūkst. ir k.t. Ši pateikta pasaulio abortų statistika rodo, kad jų skaičius nepriklauso nuo ekonominio ir technologinio išsivystymo lygio, šalies teisinio režimo tipo, teritorinės priklausomybės, religinių pageidavimų (Мерник, 2022, p. 46). Higienos instituto Sveikatos informacijos centro pateikta statistika rodo, kad Lietuvoje 1999 m. buvo atlikti - 18846, 2009 m. - 8024, 2019 m. - 3196 dirbtiniai nėštumo nutraukimai (Bogušienė, 2020).

Tačiau į ši kasmet atliekamų abortų skaičių patenka ne tik saugūs abortai, net 20 milijonų yra nesaugūs. Dėl nesaugių abortų kasmet miršta 70 000 tūkstančių moterų. Mirtingumo rodikliai dėl nesaugių abortų komplikacijų yra didesni regionuose,

kuriuose abortas įstatymais yra ribojamas nei ten, kur legalaus aborto prieinamumas yra mažiau ribojamas. Yra teigiama, kad saugaus aborto užtikrinimas padeda išvengti nelegalių abortų (Ahman, Shah, 2009).

Šio tiriamojo darbo **objektas** yra abortas, kaip apsisprendimo laisvės ar nusikaltimo modelis. Šios nagrinėjamos temos **aktualumas** - aborto tema yra aktuali dėl kelių priežasčių. **Pirma**, kaip rodo statistika, Lietuvoje teisėto aborto operacijų kasmet yra padaroma vis rečiau (Daukšaitė, 2011, p. 60), tačiau tai nekvestionuoja to, kad tai svarbi tema. Kadangi abortas pasižymi dideliu latentiskumu, tai reiškia, kad registruojamų abortų skaičius per metus yra nedidelis ir yra daug neištirtų neteisėto aborto atveju (Daukšaitė, 2011, p. 61). **Antra**, valstybėse kaip pvz., Lietuva ar Ukraina, teisėtas abortas yra leidžiamas įstatymo pagrindu, o tose šalyse, kuriose abortas yra leidžiamas tik išimtiniais atvejais arba iš viso uždraustas kaip pvz., Lenkija ir Vokietija, gali tekti nagrinėti teisėto ir neteisėto aborto atskyrimo klausimus, kuomet labai mažai kalbama apie teisėtą abortą, nes yra akcentuojamas neteisėtas. **Trečia**, nuo 2023 m., moteriai, norinčiai nutraukti nėštumą Lietuvoje bus suteikiama galimybė tai padaryti ne tik chirurginiu būdu, bet ir medikamentiniu būdu.

Šiame darbe taikyti lingvistinis, lyginamasis, abstrakcijos, dedukcijos bei analizės metodai. Lingvistinis metodas reikalingas sąvokų aiškinimui bei jų vartojimo prasmės atskleidimui. Įstatymai bei jų nuostatos bus aiškinamos taip pat lingvistiniu būdu. Lyginamasis metodas skirtas lyginant atskirų valstybių reglamentavimą, skirtumus bei panašumus, nustatyti jų tarpusavio santykį. Abstrakcijos metodas padeda susikonsoliduoti ties pagrindiniais, aktualiais aspektais, atsiejant nuo nesminių dalykų. Dedukcinis metodas pasitelkiamas siekiant iš bendros taisyklės, bendrų nuostatų, išvesti pagrįstus teiginius bei išvadas. Analizės metodas leidžia suformuluoti, išnagrinėti tam tikrus aspektus iš esmės, išskiriant požymius, savybes.

Tyrimo **tikslas** - šiuo darbu siekiame lyginant Lietuvos Respublikos ir kitų užsienio valstybių aborto taisyklių reguliavimą, nustatyti ribą tarp nusikaltimo bei moters apsisprendimo laisvės, gyvybės atėmimo dar negimusiam vaisiui kontekste, taip pat atkreipiant dėmesį ir į religines realijas.

Straipsnio **uždaviniai**: 1) Pateikti apsisprendimo laisvės samprata; 2) Suformuluoti žmogaus gyvenimo pradžios (gimimo) momentą teisiniu požiūriu; 3) Abortas medicininis požiūriu; 4) Abortas religiniu aspektu; 5) Lietuvoje esančio reguliavimo dėl aborto problematika; 6) Lyginamoji aborto analizė užsienio valstybių kontekste. Kadangi kiekvienas uždavinys yra vienodai reikšmingas, todėl kiekvienam uždaviniui bus skirta atskira straipsnio dalis.

1. Apsisprendimo laisvė

Pirmiausia reikia išgryninti ką reiškia laisvės sąvoką. Pagrindinė laisvės reikšmė yra išorinių arba vidinių kliūčių nebuvimas, dėl ko atsiranda galimybė atlikti nori-

mą veiksmą esamu momentu. Šio galimumo būtinas momentas yra gebėjimas netrukdomai disponuoti savo kūnu. Šia prasme laisvė reiškia kūno laisvę (Sezemanas, 1988, p. 89). „Laisvė visų pirma - tai sugebėjimas (galimumas) patį save (savo veiklą) apspręsti“ (Sezemanas, 1988, p. 89). Laisvė yra sąmonės būklė, kuri leidžia asmeniui laikyti save visiškai atsakingu už savo veiksmus ir sukkeliamus padarinius, taip pat galimybė rinktis iš kelių apsisprendimo variantų (Visuotinė lietuvių enciklopedija). Tad apsisprendimas, tai gebėjimas ar galia savarankiškai priimti sprendimus (Cambridge Dictionary). Apsisprendimas - laisvas savo poelgių ar būsenų pasirinkimas be išorinės prievartos (Merriam Webster Dictionary). Iš to kas pateikta galima daryti išvadą, kad apsisprendimo laisvė, tai nevaržoma žmogaus pasirinkimo galimybė elgtis norimu bei priimtiniu būdu.

2. Žmogaus gyvenimo pradžios (gimimo) momentas teisiniu požiūriu.

Visų pirmą, reikia apibrėžti žmogaus gyvenimo pradžios momentą.

Lietuvos Respublikos Konstitucijos 18 ir 19 straipsniuose įtvirtintos nuostatos, kad žmogaus teisė į gyvybę saugo įstatymas ir kad asmens teisės ir laisvės yra prigimtinės. Tačiau pačioje Konstitucijoje nėra nustatytas žmogaus gyvenimo pradžios momentas. Svarbu pabrėžti, kad Konstitucijoje nei patvirtinama, nei paneigiama galimybė taikyti žmogaus gyvybės apsaugą iki jo gimimo (Čaikovski, Žukovaitė, 2010, p. 22).

Pagal Lietuvos Respublikos Civilinio kodekso 2.3 str 1 d., fizinio asmens gyvenimo momentu pripažįstamas pirmas savarankiškas naujagimio įkvėpimas (Lietuvos Respublikos Civilinis Kodeksas, 2000). Ši norma nustato bendrąjį gimimo momento principą, bet ji gali būti konkretizuojama specialiais įstatymais (Milinis et al., 2011, p.1133). Vaiko gimimo momento nustatymo įstatyme 2 str. 1 d. vaiko gimimas apibrėžiamas kaip gyvo vaisiaus išstūmimas iš moters organizmo. To paties įstatymo 4 str. 1 d. numatyta, kad vaiko gimimo momento konstatavimo kriterijai yra viso gyvybingo vaisiaus pasirodymas iš moters organizmo, o vaiko gyvybingumo požymiais pripažinti savarankiškas kvėpavimas ar širdies plakimas (2 str. 2 d.) (Lietuvos Respublikos Vaiko Gimimo Momento..., 2002). Kaip matome, šiuose teisės aktuose fizinio asmens gimimo momentas yra apibrėžiamas skirtingai. Pagal CK žmogaus gyvybės pradžia - savarankiškas naujagimio įkvėpimas, o Vaiko gimimo momento nustatymo įstatyme - viso gyvybingo vaisiaus pasirodymas iš moters organizmo.

Teisinėje literatūroje yra išskiriamos trys pagrindinės žmogaus gyvybės pradžios teorijos. Žmogaus gyvybės apsauga nuo: 1) pradėjimo momento (Milinis et al., 2011, p. 1125). Pagal šią teoriją vaisiaus ar gemalo sunaikinimas yra pripažįstamas nužudymu. Teorijos priešininkai teigia, kad jeigu BK normos žmogaus gyvybę saugo nuo pradėjimo momento, tai gali būti nepagrįstai išplėstas BK normų taikymas už nužudymą. 2) tam tikro vaisiaus vystymosi momento. Yra nurodomi vystymosi terminai

ir kai vaisius sulaukia tam tikro dienų arba savaičių skaičiaus, sunaikinimas bus laikomas nužudymu, pavyzdžiui, kai vaisius yra sulaukęs 22 savaičių. Tai grindžiama tuo, kad praėjus 22 savaitėms nuo apvaisinimo vaisius gali egzistuoti savarankiškai be motinos organizmo. 3) gimimo momento. Teigiama, kad kai žmogus gimsta, kėsini-masis į jo gyvybę yra nužudymas.

Taip pat pažymėtina, kad teisės literatūroje yra išreiškiama dar viena, ketvirtoji pozicija. Gyvybės pradžia – fiziologinio gimdymo proceso pradžia. Pagal šią teoriją, jeigu prasidėjo fiziologinis gimdymo procesas ir prasidėjus šiam procesui vaisius sunaikinamas, šiuo atveju bus nužudymas (Švedas et al., 2009)

Tarptautiniuose dokumentuose vengiama konkrečiai apibrėžti gyvybės pradžios momentą. Bet kai ką galima įžvelgti, pavyzdžiui, Vaiko teisių konvencijos preambulėje nurodoma, kad „vaikui, atsižvelgiant į jo fizinį ir psichinį nebrandumą, reikia ypatingos apsaugos ir priežiūros, taip pat atitinkamos teisinės apsaugos, tiek iki gimimo, tiek ir po jo“ (Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija, 1995).

Jungtinių Tautų Žmogaus Teisių komitetas yra nurodęs, kad viena iš priežasčių, kodėl vengiama nustatyti konkrečią vaiko teisės į gyvybę pradžią - nelegalūs abortai. Daugumos valstybių baudžiamojoje teisėje vaisiaus gyvybė prieš pat gimimą nėra ginama įstatymų, bet po gimimo praėjus kelioms minutėms, kūdikis turi visas žmogaus teises (Sabaliauskaitė, 2011, p. 9).

3. Aborto samprata medicinoje.

Abortas, tai savaiminis nėštumo nutrūkimas (persileidimas) arba dirbtinis nėštumo nutraukimas (dirbtinis abortas) (Lietuvių kalbos žodynas). Mūsų nagrinėjamai temai svarbus būtent dirbtinis nėštumo nutraukimas. Lietuvoje abortas leidžiamas moters prašymu iki 12 nėštumo savaitės. Nėštumo nutraukimo paslaugų organizavimo ir teikimo tvarkoje yra pateiktos medicininės nėštumo nutraukimo indikacijos, kurio yra: „ligos ir (ar) būklės, dėl kurių (ar) dėl paskirtojo gydymo kyla pavojus pacientės ir (ar) vaisiaus sveikatai ar gyvybei, ar dėl pacientės būklės, nurodytos Aprašo 1 priede“ ir „vaisiaus ligų ir (ar) būklių, dėl kurių gali būti nutrauktas nėštumas, sąraše nurodytos ligos ir būklės“. Nėštumo nutraukimas dėl minėtų medicininių indikacijų yra atliekamas iki 22 nėštumo savaitės (Dėl nėštumo nutraukimo operacijos tvarkos, 1994).

Abortas pagal atlikimo būdą gali būti chirurginis ir medikamentinis. Gydytojas, atsižvelgdamas į nėštumo laiką moteriai parenka tinkamiausią nėštumo nutraukimo būdą. Lietuvoje ilgą laiką buvo leidžiamas tik chirurginis nėštumo nutraukimas, kuris atliekamas naudojant specialius instrumentus ir įrenginius, kuriais embrionas yra pašalinamas iš moters kūno (Sabaliauskaitė, 2011, p. 31). Yra skiriami du pagrindiniai chirurginio aborto tipai: aspiracijos abortas ir dilatacija ir evakuacija. Vakuuminė aspiracija yra atliekama nuo 6 iki 14 nėštumo savaitės. Šiuo atveju į gimdą yra ikiša-

mas vamzdelus, kuris yra prijungtas prie siurbimo aparato. Tada gimda ištuštinama siurbiant ir naudojant specialių įranki nugremžiama sienelė. Šis metodas trunka apie 15-30 minučių. Dilatacija ir evakuacija yra atliekama 12 - 24 nėštumo savaitėmis. Atliekant aborto operacija šiuo būdu yra atveriamas gimdos kaklelis ir į gimdą įkišami specialūs įrankiai ir siurbiamieji vamzdeliai, kad būtų pašalintas vaisius (Risks of Abortion). Atliekant chirurginį abortą išlieka rizika, kad ne visos vaisiaus dalys bus pašalintos iš moters organizmo, o tai gali sukelti įvairias komplikacijas, pavyzdžiui, kraujavimą, gimdos gleivinės uždegimą, kraujo užkrėtimą. Didžiausią pavojų keliančios komplikacijos dėl aborto operacijos gali pasireikšti praėjus ilgesniam laikui. Minimoms tokios komplikacijos kaip nevaisingumas, pastojus padidėjusi rizika savaiminių persileidimų, priešlaikinių gimdymų, didesnis pavojus pagimdyti apsigimusi ar negyvą vaiką. Kadangi aborto operacija yra sutrikdoma hormonų pusiausvyra taip pat išskyla rizika susirgti vėžiu (Sabaliauskaitė, 2011, p. 32).

2023 m. oficialiai įteisintas ir medikamentinis nėštumo nutraukimas. Pasaulyje jis egzistuoja jau gana seniai. Viena iš medikamentinio nėštumo nutraukimo medžiagų buvo sukurta jau 1980 m. ir pirmiausiai įdiegta 1988 m. Prancūzijoje. Medikamentinio nėštumo nutraukimo metu jokia operacija nėra atliekama, nereikalingi specialūs instrumentai, nėra taikoma bendra nejautra, nuskausminamieji. Medikamentinis nėštumo nutraukimas yra panašus į natūraliai vykstantį persileidimą (Šeimos planavimo ir seksualinis sveikatos asociacija, 2021, p. 1). Ankstyvo medikamentinio aborto komplikacijos yra nedažnas reiškinys ir nekelti grėsmės moters sveikatai ar gyvybei. Bendras galimų komplikacijų rodiklis yra 0,22 proc. (Ellen S. Rigerink et al., 2013). Rimtos komplikacijos yra pakankamai retas reiškinys, tačiau gali nutikti, kad abortų tabletės neveikia ir nėštumas nesibaigia, dalis nėštumo audinių liko gimdoje, kraujo krešuliai gimdoje, per ilgai užsitęsęs kraujavimas, alerginė reakcija į vieną iš vaistų. (Planned Parenthood Federation of America. The abortion pill). Mirtingumas nuo medikamentinio aborto sukeltų komplikacijų yra labai mažas. (Analysis of Medication Abortion Risk..., 2018). Medikamentinio nėštumo nutraukimo efektyvumas priklauso nuo nėštumo laikotarpio, kuriame yra vartojamas vaistas. Medikamentinio nėštumo nutraukimo efektyvumas siekia maždaug 98 proc., kai yra 8 ar mažiau savaičių, procentas nežymiai mažėja su nėštumo savaičių skaičiumi (Planned Parenthood Federation of America. The abortion pill).

4. Abortas religiniu aspektu

Biblijoje tiesiogiai nėra rašoma apie abortą. Bet Šventajame Rašte egzistuoja mokymai, kurie parodo Dievo požiūrį šia mūsų nagrinėjama tema. Psalmių 139:13-16 kalbama apie Dievo aktyvų dalyvavimą kiekvieno žmogaus formavime gimdoje (Šventasis Raštas. Senasis Testamentas). Jeremijo 1:5 rašoma, kad Dievas mus žino jau prieš sukurdamas mus motinos iščiose (Šventasis Raštas. Senasis Testamentas).

Išėjimo 21:22-26 yra numatyta tokia pati bausmė tiek tam, dėl kurio kaltės miršta vaikas gimdoje, tiek tam, kuris nužudo žmogų (Šventasis Raštas. Senasis Testamentas). Tai, kas išdėstyta, parodo, kad Dievas dar negimusius vaikus laiko tokiais pat kaip ir gimusius (Got questions).

Bažnyčia moko, kad žmogaus gyvybė turi būti saugoma nuo pat pradžių visose vaisiaus vystymosi etapuose. Žmogus turi būti gerbiamas kaip asmuo nuo pat pirmos jo egzistavimo akimirkos.

Vatikano II Susirinkime Bažnyčia pristatė šiuolaikiniam žmogui savo tvirtą ir nekintančią doktriną, pagal kurią: „Jau nuo pastojimo gyvybė turi būti saugoma ypatingai atsargiai, abortai ir kūdikių žudymas yra baisiausi nusikaltimai“. Šventojo Sosto išleistoje Šeimos teisių chartijoje patvirtinta, kad „žmogaus gyvybė turi būti visiškai gerbiama ir saugoma nuo pat pastojimo momento“. Viename iš seniausių krikščionybės dokumentų, Didachėje, yra aiškiai pasakyta: „Nežudyk vaiko iščiose, nei jau gimusio“. Šiame kontekste svarbu paminėti Athenagogą, kuris atkreipia dėmesį, kad tokias motinas, kurios vartoja medikamentinius vaistus, kad padarytų abortą, tuo pačiu ir visus kitus individus, kurie sąmoningai prisideda prie gyvybės sustabdymo, krikščionys laiko žudikais (Павло VI, 1974, p. 3-4). Per visą krikščionybės istoriją to mokė bažnyčios kunigai, vienuoliai, ganytojai ir mokytojai. XX a. antroje pusėje Vatikano II Susirinkime, vadovaujame popiežiaus Pauliaus VI, pasmerkė aborto procedūrą: „Būtina su didžiausiu atidumu saugoti gyvybę nuo jos prasidėjimo. Vaisiaus sunaikinimas, kaip ir vaikžudystė, yra baisus nusikaltimas“. Popiežius Paulius VI teigia, kad Bažnyčios mokymas šia problema „nepasikeitė ir nesikeis“ (Павло VI, 1974, p. 4).

Apibendrinant, galima teigti, kad religiniu požiūriu abortas yra neleistinas ir smerkiamas, prilyginamas žmogžudystei. Romos katalikų bažnyčios pateikiamame Dekaloge, 5-oji taisyklė įpareigoja nežudyti. Šios taisyklės nesilaikymas yra nuodėmė. Krikščioniui abortas nėra moters teisė pasirinkti, net ir tokiais atvejais, kai yra išprievertavimas ar kraujomaiša (Got questions).

5. Lietuvoje esančio reguliavimo dėl aborto problematika

Lietuvoje, kaip ir daugelyje kitų ES valstybių (išskyrus Lenkiją, Vokietiją), yra numatyta laisva moters teisė apsispręsti dėl savo iščiose augančio vaiko gyvybės.

5.1. Teisėtas abortas

Lietuva yra bene vienintelė šalis Europos Sąjungoje, kurioje nėštumo nutraukimas reglamentuotas Lietuvos Respublikos Sveikatos apsaugos ministro įsakymu Nr. 50 „Dėl nėštumo nutraukimo ir atlikimo tvarkos“ (toliau - Tvarka), kuris priimtas 1994 m. sausio 28 d., šis teisės aktas neturi įstatyminio pagrindo. Svarbu paminėti, kad yra buvę įstatymo projekto svarstymų Lietuvos Respublikos Seime „Dėl prenatal-

linės negimusios gyvybės“ 2005 m. ir 2007 m., tačiau dėl sprendimo nebuvo susitarta dėl skirtingų politinių pozicijų (Gvaldaitė, Bordun, 2013, p. 149). Minėtame teisės akte 1.1. str., nustatyta, kad moteriai pageidaujant, leidžiama nutraukti nėštumą iki 12 savaičių, o didesnę nei 12 sav. nėštumą leidžiama nutraukti, kai jis kelia grėsmę moters gyvybei ir sveikatai (Dėl nėštumo nutraukimo operacijos atlikimo ..., 1994). Remiantis šiuo teisės aktu, galima teigti, kad teoriškai gali būti nutraukiamas bet kokio laikotarpio nėštumas, tačiau svarbu pažymėti tai, kad kažkur nuo 22 savaičių vaisiui jau yra tikimybė išgyventi ir be motinos organizmo, kai yra suteikiama reikalinga pagalba ir priežiūra (Valančiūtė et al., 2006, p. 34). Paminėtina tai, kad Lietuvos medicinos praktikoje jau yra gimęs 22 savaičių naujagimis (Juršėnaitė, 2019). Teisėtu laikomas tik toks abortas, kuris buvo padarytas laikantis teisės aktų nustatytų reikalavimų, taip pat pažymėtina tai, kad jeigu aborto operacija padaryta pažeidžiant įstatymus dėl būtinojo reikalingumo arba profesinės pareigos vykdymo, taip pat bus laikoma teisėtu (Švedas et al., 2009, p. 147).

Bendruosius teisėto aborto požymius galima išvesti iš Lietuvos Respublikos Baudžiamojo Kodekso (toliau - BK) 142 straipsnio, kuris numato neteisėtą abortą. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (toliau - LAT) yra pažymėjęs, kad BK 142 str. dispozicijoje aprašant nusikalstamų veikų sudėtis pavartotos sąvokos baudžiamajame įstatyme nėra aiškinamos, todėl norint atskleisti jų turinį bei baudžiamojo įstatymo normos prasmę reikia analizuoti ne tik pačios normos tekstą bet ir su ja susijusius įstatymus ir žemesnės galios teisės aktus (Klaipėdos apygardos teismo 2008 m. lapkričio 24 d. Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos nuosprendis).

Visų pirmą, abortas padarytas pacientės prašymu. Asmuo gali tinkamai išreikšti savo valią, tai reiškia, kad moteris savo laisvu pasirinkimu nusprendžia atlikti šią procedūrą. Priešingu atveju, kai abortas atliekamas be moters sutikimo, be valios ar jai esant neveiksniai yra kvalifikuojama kaip sunkus sveikatos sutrikdymas pagal Lietuvos Respublikos BK 135 straipsnis. O moters vertimas darytis teisėtą abortą kaip žmogaus veiksmų laisvės varžymas kvalifikuojamas pagal Lietuvos Respublikos BK 148 straipsnį (Švedas et al., 2009, p. 150). O tokiu atveju, kai pacientė išreiškė prašymą taikyti nėštumo nutraukimą paveikta psichinio smurto, baudžiamoji atsakomybė asmeniui priverstusiam pasidaryti aborta kiltų pagal BK 143 str (Gruodytė et al., 2021, p. 101).

Antra, abortas padarytas nesant kontraindikacijų. Kontraindikacijos turėtų būti suprantamos kaip tam tikros medicininės priežastys, dėl kurių atlikti aborto negalima. Kaip nurodyta Tvarkoje kontraindikacijos nėštumui nutraukti yra: 1) ūminiai ir poūminiai genitalijų uždegimai; 2) ūminiai ir poūminiai kitos lokalizacijos uždegimai; 3) ūminės infekcinės ligos. Nėštumo nutraukimo operaciją leidžiama atlikti tik šias ligas išgydžius (Dėl nėštumo nutraukimo operacijos atlikimo..., 1994). Nors Tvarka pateikia baigtinį sąrašą priežasčių, dėl kurių nėštumas negali būti nutrauktas, kartais teisės literatūroje į šį sąrašą yra įskaitomas ir nėštumo laikas, kuris viršija 12 savaičių (Švedas et al., 2009, p. 148). Kaip jau minėta, kontraindikacijos nėštumui

nutraukti gali būti pašalinamos pašalinus priežastis, dėl kurių jos atsirado ir nėštumo nutraukimo procedūra tampa galima. Priešingai yra kai nėštumas, viršija 12 savaičių. Šiuo atveju, neįmanoma pašalinti kliūčių dėl kurių ši operacija negalima, kadangi BK 142 straipsnio 1 dalyje nėra įtvirtintas terminą viršijantis nėštumas, kaip vienas iš savarankiškų sudėties požymių. Todėl šis siūlymas prie kontraindikacijų priskirti ir nėštumo dydį nėra visiškai įgyvendinamas. Nėštumo nutraukimo operacijos atlikimo tvarkoje sąvoka „kontraindikacijos“ su nėštumo laiku nėra siejama, tad šios sąvokos yra vartojamos atskirai ir yra savarankiškos (Daukšaitė, 2011, p. 63).

Trečia, abortas padarytas gydytojo, turinčio teisę daryti aborto operacijas. Remiantis Nėštumo nutraukimo operacijos atlikimo tvarka, nėštumo nutraukimo operacijas gali atlikti gydytojai akušeriai ginekologai (Dėl nėštumo nutraukimo operacijos atlikimo..., 1994). Gydytoju akušeriu ginekologu yra pripažįstamas gydytojas, kuris teisės aktų nustatyta tvarka yra įgijęs gydytojo akušerio ginekologo profesinę kvalifikaciją (Dėl Lietuvos Medicinos normos MN..., 2008). Ši kvalifikacija yra įgyjama baigus universitetines medicinos studijas ir akušerijos ginekologijos rezidentūrą (Dėl Lietuvos Medicinos normos MN..., 2008). Teisę verstis gydytojo akušerio ginekologo praktika gali turintis Lietuvos Respublikos teisės aktų nustatyta tvarka išduotą ir galiojančią medicinos praktikos licenciją verstis medicinos praktika pagal gydytojo akušerio ginekologo profesinę kvalifikaciją (Dėl Lietuvos Medicinos normos MN..., 2008). Remiantis Lietuvos Respublikos medicinos praktikos įstatymų licencijos turėtojas turi teisę verstis medicinos praktika laikantis įstatymų ir kitų teisės aktų nustatytų sąlygų ir reikalavimų. (Lietuvos respublikos gydytojo medicinos praktiko..., 1996). LAT yra pažymėjęs, kad šis požymis yra susijęs su ketvirtuoju šio straipsnio požymiu - aborto operacijos atlikimo vieta, šie požymiai negali būti aiškinami atsietai vienas nuo kito. Kaip teisingai suformulavo LAT, jeigu gydytojas akušeris ginekologas turi licenciją, patvirtinančią, kad jis turi teisę verstis medicinos praktika pagal gydytojo akušerio ginekologo profesinę kvalifikaciją, jis turi teisę verstis tokia praktika sveikatos priežiūros įstaigoje, turinčioje licenciją teikti asmens sveikatos priežiūros akušerijos ginekologijos paslaugas (Klaipėdos apygardos teismo 2008 m. lapkričio 24 d. Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos nuosprendis). Pagal įsakymą Dėl Lietuvos Medicinos Normos MN 64:2018 „Gydytojas Akušeris Ginekologas“ Patvirtinimo kurio 5 straipsnyje yra nurodyta, kad Gydytojas akušeris ginekologas verčiasi gydytojo akušerio ginekologo praktika Lietuvoje tik asmens sveikatos priežiūros įstaigoje, turinčioje galiojančią įstaigos asmens sveikatos priežiūros licenciją teikti akušerijos ir ginekologijos paslaugas ir (ar) kitas asmens sveikatos priežiūros paslaugas, kurias pagal teisės aktų reikalavimus kartu su kitais asmens sveikatos priežiūros specialistais turi teikti ir gydytojas akušeris ginekologas (Dėl Lietuvos Medicinos normos MN..., 2008). Gydytojas akušeris ginekologas, kuris dirba tokioje asmens sveikatos priežiūros įstaigoje, kurioje negali būti teikiamos aborto operacijos paslaugos, neturi teisės daryti aborto operacijų šioje įstaigoje (Daukšaitė, 2011, p. 67).

Ketvirta, abortas padarytas sveikatos priežiūros įstaigoje. Sveikatos priežiūros įstai-gos sąvoka yra nurodyta Lietuvos Respublikos sveikatos priežiūros įstatygo įstatyme. Remiantis minėto įstatymo 2 str. 1 d. sveikatos priežiūros įstaiga - juridinis asmuo, or-ganizacija ar jų filialas, šio įstatymo bei kitų įstatymų ir teisės aktų nustatyta tvarka turintis teisę teikti sveikatos priežiūros paslaugas. Šio įstatymo 5 str. 1 d. nurodoma, kad įmonė ar įstaiga gali teikti sveikatos priežiūros paslaugas tik gavusi licenciją asmens sveikatos priežiūros veiklai ir ją įregistravus Valstybiniame sveikatos priežiūros įstai-gų registre (Lietuvos Respublikos sveikatos priežiūros įstatygų..., 1996). Šiame įstatyme sveikatos įstai-gos yra klasifikuojamos pagal paslaugų rūšis: 1) asmens sveikatos priežiū-ro; 2) visuomenės sveikatos priežiūros; 3) mišrios. Pritartina Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pozicijai, kad BK 142 straipsnio dispozicijoje „sveikatos priežiūros įstai-gos“ sąvoka pavartota bendrąja prasme, neskirstant šių įstai-gų pagal tam tikrus kriterijus, todėl aiškinti ją taip, kad pagal įstatymo dispoziciją „sveikatos priežiūros įstaiga“: yra tik stacionarinė įstaiga, negalima (Daukšaitė, 2011, p. 65). LAT išaiškino, kad aborto operacija, padaryta sveikatos priežiūros įstaigoje, kuri turi licenciją įregistruotą Vals-tybiniame sveikatos priežiūros įstai-gų centre, BK 142 straipsnio prasme laikytina kaip padaryta sveikatos priežiūros įstaigoje (Klaipėdos apygardos teismo 2008 m. lapkričio 24 d. Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos nuosprendis). LAT išsakyta poziciją reiškia, kad aborto operacijas būtų galima teikti bet kurioje sveikatos priežiūros įstaigo-je. Tikėtina, kad BK 142 straipsnio kontekste sąvoka „sveikatos priežiūros įstaiga“ turė-tų būti aiškinama atsižvelgiant į įstai-gos aplinką, būtent į tai ar ji yra pritaikyta saugiai bei tinkamai atlikti tokio tipo paslaugas (Daukšaitė, 2011, p. 65). Remiantis Nėštumo nutraukimo operacijos atlikimo tvarka, visais atvejais nėštumo nutraukimo operacijos gali būti atliekamos tik stacionaro ginekologijos skyriuje, o vadinamuosius mikroabor-tus - moterų konsultacijose, kuriuose įrengtos operacinės (Dėl nėštumo nutraukimo operacijos atlikimo..., 1994). Tad, įstai-gomis, tinkamomis aborto procedūroms atlikti, pripažįstamos ne visos asmens sveikatos priežiūros įstai-gos, o tik tos, kurios atitinka teisės aktų keliamus reikalavimus tokioms įstai-goms. Šiose sveikatos priežiūros įstai-gose yra procedūrų kabinetai - operacinės, ginekologinių instrumentų rinkiniai ir kt (Daukšaitė, 2011, p. 66).

5.2. Neteisėtas abortas

Lietuvos Respublikos Baudžiamasis Kodeksas nustato baudžiamąją atsakomybę (toliau - BA) tik už neteisėtą abortą, kai abortas atliekamas besilaukiančios moters prašymu, nesilaikant nėštumo nutraukimo atlikimui nustatytų sąlygų (Čaikovski, Žukovaitė, 2010, p. 23). Tai yra nusikaltimas¹ įtvirtintas Lietuvos Respublikos Kodek-so III skyriuje „nusikaltimai, pavojingi žmogaus sveikatai ir gyvybei“.

¹ Remiantis Lietuvos Respublikos Baudžiamojo kodekso 11 str. 1 d. nusikaltimas yra pavojinga ir šia-me kodekse uždrausta veika (veikimas ar neveikimas), už kurią numatyta laisvės atėmimo bausmė.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Teisėjų kolegija pažymi, kad abortas laikomas neteisėtu esant bent vienai iš šių aplinkybių: 1) jeigu jis padarytas esant kontraindikacijų, t. y. kai aborto operacija medicininio požiūriu neleistina; 2) abortas padarytas ne sveikatos priežiūros įstaigoje; 3) abortą padaro asmuo, neturintis teisės daryti šias operacijas (Klaipėdos apygardos teismo 2008 m. lapkričio 24 d. Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos nuosprendis).

Baudžiamosios teisės teorijoje nusikalstamos veikos sudėtis paprastai apibrėžiama kaip visuma baudžiamajame įstatyme numatytų objektyviųjų ir subjektyviųjų požymių, apibūdinančių pavojingą veiką kaip tam tikrą nusikaltimą ar baudžiamąjį nusižengimą (Pavilonas et al., 2004). Nusikalstamos veikos sudėtį sudaro keturi struktūriniai elementai, iš kurių kiekvieną aptarsime atskirai.

Baudžiamąją atsakomybę už neteisėtą abortą nustato BK 142 straipsnis, kuriame įtvirtinta neteisėto aborto sudėtis. Šį straipsnį sudaro trys dalys:

1. BK 142 str. 1 d. baudžiamoji atsakomybė numatyta gydytojui, turinčiam teisę daryti aborto operacijas, padariusiam abortą pacientės prašymu, jeigu buvo kontraindikacijų arba tai padaryta ne sveikatos priežiūros įstaigoje;
2. BK 142 str. 2 d. baudžiamoji atsakomybė numatyta sveikatos priežiūros specialistui, neturinčiam teisės daryti aborto operacijas, abortą sveikatos priežiūros įstaigoje padariusiam pacientės prašymu;
3. BK 142 str. 3 d. baudžiamoji atsakomybė numatyta tam, kas, neturėdamas teisės daryti aborto operacijas, nutraukė nėštumą pačios moters prašymu (Lietuvos Respublikos Baudžiamasis Kodeksas, 2003).

Šiame kodekso straipsnyje yra nurodytos trys neteisėto aborto sudėty. Pagrindinė (BK 142 str. 1 d.), kvalifikuota (BK 142 str. 2 d.) bei itin kvalifikuota (BK 142 str. 3 d.). Šioje vietoje svarbu pastebėti, kad BK 142 str. konstrukcija yra paremta principu, kad padaryto neteisėto aborto pavojingumas priklauso nuo to, kas – gydytojas, turintis teisę daryti aborto operacijas, sveikatos priežiūros specialistas, neturintis teisės daryti aborto operacijas, ar bet kuris kitas tokios teisės neturintis asmuo – ir kokiais aplinkybėmis tokį nėštumo nutraukimą padaro (Daukšaitės, 2013, p. 87).

5.2.1. Objektas ir dalykas (nukentėjusysis)

BK neteisėtą abortą priskiria prie nusikaltimų, pavojingų žmogaus sveikatai ir gyvybei. Nusikaltimo objektu baudžiamajoje teisėje įprasta vadinti „tai, į ką yra nukreiptas nusikaltimas, kam nusikaltimu padaroma žala ar sukeliama žalos grėsmė“ (Abramavičius et al., 2003, p. 15). Kitaip tariant, nusikaltimo objektu yra pripažįstami teisiniai gėriai, kurie yra saugomi įstatymo ir į kuriuos kaltininkas nusikalstamos veikos metu kėsina. Neteisėto aborto objektu yra pripažįstama tiek nėščios moters sveikata, tiek jos gyvybė. Moters sveikatą, kaip nusikalstamos veikos objektą iliustr-

truoja, Jonavos rajono apylinkės teismo nagrinėta baudžiamoji byla, kurioje buvo nustatyta, kad operacijos metu atlikdamas gimdos ertmės išgrandymą kaltinamasis dėl neatsargumo pažeidė gimdos kaklelį ir pradūrė gimdos kūną, dėl ko nukentėjusiajai buvo pašalinta gimda. Dėl to nukentėjusioji neteko vaisingumo – gebėjimo pastoti, išnešioti bei gimdyti (Jonavos rajono apylinkės teismo 2009 m. birželio 16 d. nuosprendis). Neabejotina, kad net ir teisėto aborto atlikimo atveju, t.y. kai operacija atlikta laikantis nėštumo nutraukimo tvarkos, moteris susiduria, kaip ir bet kuriuo kitu medicininės intervencijos į žmogaus kūną atveju, su tam tikra galima rizika. Pažymėtina, kad teismų praktikoje nėra nagrinėta baudžiamoji byla, kurioje būtų nustatyta, kad neteisėto aborto metu dėl intervencijos į moters organizmą ji mirė, tačiau reikia pripažinti, kad tokia situacija yra įmanoma (Daukšaitės, 2013, p. 102).

Nusikalstamos veikos dalykas - tai materialiojo pasaulio daiktai, kuriuos veikiant daroma žala teisinimas gėriams ar sukeliama tokios žalos grėsmė. Pavyzdžiui, kai objektas nuosavybė, išraiška realiame pasaulyje gali būti namas, kai objektas sveikata ar gyvybė, kaip mūsų nagrinėjamu atveju, dalyku yra nukentėjusysis, t.y. asmuo, kuriam nusikalstama veika yra padaroma tam tikra žala (Švedas et.al., 2019). Nukentėjusysis pagal BK 142 straipsnį yra nėščia moteris, kuriai daromas neteisėtas abortas. Svarbus momentas - neteisėto aborto atveju poveikis moteriai ir jos vaisiui daromas pacientės sutikimu, t.y. pačios besilaukiančios moters prašymu atlikti jai aborto procedūrą (Švedas et al., 2009, p. 148). Moters prašymas nutraukti jai nėštumą yra būtinas neteisėto aborto sudėčių požymis. Kaip jau minėta anksčiau, jeigu prašymas iš moters atlikti aborto operaciją buvo gautas prievartą, grasinimais arba naudojant smurtą - nusikaltimas kvalifikuojamas kaip žmogaus veiksmų laisvės suvaržymas BK 148 str., nes sutikimas buvo gautas prieš valią arba kaip privertimas darytis neteisėtą abortą pagal BK 143 straipsnį. Nors teisiniu požiūriu moters sutikimas nutraukti jai nėštumą turi esminę galią nusikaltimo kvalifikavimui, tačiau nei baudžiamosios teisės teorijoje, nei teismų praktikoje šio neteisėto aborto požymio analizei nebuvo skirta daug dėmesio. Taigi, atsižvelgiant į pateiktus argumentus, BK 142 straipsnio objektu yra pripažįstama nėščios moters sveikata ir gyvybė, o šio nusikaltimo dalyku – pati moteris – nukentėjusioji, kuriai buvo padarytas neteisėtas abortas.

5.2.2. Objektvyioji pusė

Nusikalstamos veikos objektvyioji pusė - tai išorinis pavojingo kėsinosi pasireiškimas, kuriuo pažeidžiami baudžiamojo įstatymo saugomi gėriai. Kiekviena nusikalstama veika turi labai daug ją individualizuojančių ir jos objektvyiąją pusę apibūdinančių požymių (Švedas et.al., 2019).

Baudžiamojo kodekso 142 str., objektvyioji pusė apibūdinama taip: 1) veika (dirbtinis, neteisėtas moters nėštumo nutraukimas (aborto padarymas); 2) padariniai (žmogaus gemalo, vaisiaus, sunaikinimas iki gimdymo pradžios); 3) priežasti-

nis ryšys tarp veikos ir padarinių. Taip pat svarbu paminėti, kad atskiruose neteisėto aborto sudėtyse įtvirtinti ir kai kurie kiti objektyviosios pusės požymiai, pavyzdžiui, vieta – ne sveikatos priežiūros įstaigoje (BK 142 str 1 ir 2 d.), aplinkybės - jeigu buvo kontraindikacijų (BK 142 str 1d.) (Daukšaitės, 2013, p. 140).

Neteisėtas abortas gali būti padaromas išskirtinai tik veikimu. Veikimas, šio nusikalavimo požyriui pasireiškia chirurgine operacija arba fiziniu, mechaniniu, cheminiu, ir kitokiu poveikiu į moters organizmą ar į gemalą, kurio padarinys nėštumo nutraukimas, negimusio vaisiaus žūtis (Švedas et al., 2009, p. 148). BK 142 straipsnio dalyse veika apibūdinama terminais „padaręs abortą“ ar „nutraukė nėštumą“, tai yra aktyvūs veiksmai (Čakovski, Žukovaitė, 2010, p. 24).

Neveikimu abortą gali padaryti tik pati nėščioji, kuri siekdama nutraukti nėštumą, sąmoningai neatlieka tam tikrų veiksmų, kurie yra būtini, reikalingi, kad nėštumas efektyviai vystytųsi toliau (Daukšaitės, 2013, p. 156).

Baudžiamosios teisės doktrinoje pripažįstama, kad šios nusikalstamos veikos sudėtis yra materialioji. Remiantis LR BK komentaru abortas laikomas baigtu nusikaltimu, kai atsiranda pagrindinis aborto padarinys – nėštumo nutraukimas (Švedas et al., 2009, p. 148). Taip pat pažymima, kad dirbtinis moters nėštumo nutraukimas, tai žmogaus gemalo vaisiaus sunaikinimas iki gimdymo pradžios, o padariniais laikomi negimusio vaiko žūtis. Tačiau tame pačiame BK komentare teigiama, kad kai abortas sukelia priešlaikinį gimdymą ir kūdikis gimsta gyvas, laikomas baigtu nusikaltimu (Švedas et al., 2009, p. 148). Tačiau ar toks veikos kvalifikavimas atitinka neteisėto aborto, kaip nusikalavimo esmę? Gyvo vaisiaus gimimas negali būti laikomas kaip aborto tikslo pasiekimas, nes abortu siekiama, kad vaisiaus nebebūtų. Todėl veika turėtų būti kvalifikuojama kaip pasikėsinimas padaryti neteisėtą abortą (Daukšaitės, 2013, p. 163).

Kitas aptariamas objektyviosios nusikalstamos veikos sudėties požymis yra priežastinis ryšys tarp veikos ir padarinių. Kaltininkui baudžiamoji atsakomybė galėtų kilti tik jeigu būtų nustatyta, kad jo padaryta veika buvo būtinoji persileidimo atsiradimo sąlyga ir kad tarp jo padarytos veikos ir kilusių padarinių egzistuoja būtinas priežastinis ryšys (Daukšaitės, 2013, p. 174).

Remiantis tuo, kas išdėstyta, neteisėto aborto objektyviąją pusę sudaro veika - neteisėtas nėštumo nutraukimas, padariniai - vaisiaus sunaikinimas iki gimdymo pradžios bei priežastinis ryšys tarp veikos ir padarinių.

5.2.3. Subjektas

Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 2 str. 4 d. įtvirtinta, kad pagal baudžiamąjį įstatymą atsako tik tas asmuo, kurio padaryta veika atitinka baudžiamojo įstatymo numatytą nusikalavimo ar baudžiamojo nusižengimo sudėtį (Lietuvos Respublikos Baudžiamasis Kodeksas, 2003).

Nusikalstamos veikos subjektą paprastai apibūdina amžius, nagrinėjamu atveju 16 metų amžiaus sulaukęs fizinis asmuo bei pakaltinamumas, neteisėto aborto atveju, asmuo turi būti pakaltinamas. Tam tikrais įstatyme numatytais atvejais ir kiti specialieji požymiai kaip lytis, profesija, tarnybinė padėtis (Švedas et.al., 2019).

Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse, baudžiamoji atsakomybė už neteisėtą abortą yra diferencijuojama pagal tai, kas tokią veiką padarė. Tad neteisėto aborto atveju yra susiduriama su specialiuoju subjektu. Šiuo atveju specialieji požymiai siejami būtent su nusikalstamą veiką padariusio asmens profesija. Žinoma, atskirais atvejais veikos kvalifikavimą gali lemti ne tik abortą padariusio asmens profesija, bet ir kitos aplinkybės, kaip kad pavyzdžiui, ne sveikatos priežiūros įstaigoje (Daukšaitės, 2013, p. 208).

Visų pirmą, BK 142 straipsnio 1 dalies numatytos neteisėto aborto sudėties subjektas yra gydytojas, turintis teisę daryti aborto operacijas. Nėštumo nutraukimo operacijos atlikimo tvarkoje yra nurodyta, kad nėštumo nutraukimo operacijas atlieka stacionarų ginekologijos skyrių gydytojai akušeriai - ginekologai, o mikroabortus atlieka moterų konsultacijų, kuriose yra įrengtos operacinės, gydytojai - akušeriai ginekologai (Dėl nėštumo nutraukimo operacijos atlikimo..., 1994). Taip pat svarbu paminėti, kad gydytoju akušeriu - ginekologu pripažįstamas toks medicinos gydytojas, kuris teisės aktų nustatyta tvarka įgijo gydytojo akušerio ginekologo profesinę kvalifikaciją ir yra baigęs akušerijos - ginekologijos rezidentūrą (Dėl Lietuvos Medicinos normos MN..., 2008). Paminėtina ir tai, kad visiems gydytojams akušeriams - ginekologams yra išduodama vienodo turinio licencija, patvirtinanti jų teisę verstis medicinos praktika pagal gydytojo akušerio - ginekologo profesinę kvalifikaciją (Dėl Medicinos Praktikos Licencijavimo Taisyklių..., 2004). Išduodamoje licencijoje nėra nurodoma, kokias akušerijos - ginekologijos paslaugas gali teikti konkretus gydytojas. Atsižvelgiant į tai, aborto operacijas turi teisę daryti kiekvienas gydytojas akušeris - ginekologas, nes tokia teisė yra suteikiama jam išduota ir galiojanti licencija (Daukšaitės, 2013, p. 208). Antra, pagal BK 142 str. 2 d. yra sveikatos priežiūros specialistas, neturintis teisės daryti aborto operacijų. Lietuvos Respublikos BK komentaras yra išaiškinęs, kad neturintis teisės atlikti aborto operacijų, laikomi visų kitų specializacijų gydytojai, pavyzdžiui, urologai, kardiologai, ortopedai ir panašiai. Taip pat priskiriami ir vidurinis medicinos personalas - medicinos seserys (Daukšaitės, 2013, p. 149). Kauno Apygardos teismo nutartyje buvo išaiškinta: „Kaltinamasis M. G., pagal turėtą medicinos praktikos licenciją, turėjo teisę verstis medicinos praktika pagal gydytojo akušerio ginekologo profesinę kvalifikaciją (b.l. 24), tačiau jo, t.y. „M. G. ginekologinė pagalba“ įmonei, kurioje jis dirbo, licencija suteikta buvo teisė užsiimti antrinės ambulatorinės sveikatos priežiūros akušerijos ir ginekologijos akušerio praktika (b.l. 26), suteikiančia teisę tik vakuumaspiracijos būdu nutraukti iki 5 savaičių dydžio nėštumą (b.l. 46-49). M. G. padarytas įrašas S. M. asmens sveikatos istorijoje rodo, kad, S. M. prašymu, jis jai nutraukė 10 savaičių dydžio nėštumą (b.l. 63-67). Vadinasi, šiuo konkrečiu atveju, M. G., dirbdamas

įstaigoje, neturinčioje teisės daryti aborto operaciją 10 savaičių dydžio nėštumui nutraukti, jis teisės tokią operaciją padaryti, taip pat neturėjo.” (Kauno apygardos teismo 2012 m. gruodžio 21 d. nutartis). Todėl šio asmens veika buvo kvalifikuojama pagal BK 142 str. 2 d. Trečia, BK 142 str. 3 d. laikoma pavojingiausia neteisėto aborto rūšis. Ši dalis taikytina visiems kitiems asmenims sulaukusiems 16 metų amžiaus ir esantiems pakaltinamiems ar ribotai pakaltinamiems (Gruodytė et al., 2021, p. 102). Asmuo nesantis sveikatos priežiūros specialistu, neturintis teisės daryti aborto operacijos, kelia didžiausią pavojų moters sveikatai (Čakovski, Žukovaitė, 2010 p. 26). Tačiau pagal šį straipsnį atsako ne tik asmenys neturintys medicininio išsilavinimo. Pagal šią straipsnio dalį gali būti patraukti baudžiamojon atsakomybėn ir tokie asmenys, kurie turi minimą išsilavinimą, tačiau užsimantys kita nei sveikatos priežiūros veikla (Daukšaitės, 2013, p. 214). Taigi, kaip matome, veikos kvalifikavimą lemiančių kriterijumi šioje situacijoje yra ne medicininio išsilavinimo neturėjimas, bet tai ar asmeniui teisės aktų nustatyta tvarka yra suteikta teisė verstis sveikatos priežiūra ar nėra (Daukšaitės, 2013, p. 214). Taip pat kvalifikuojama ir esant tokiam atvejui, kai abortą ne sveikatos priežiūros įstaigoje padaro sveikatos priežiūros specialistas, neturintis teisės daryti aborto procedūros (Daukšaitės, 2013, p. 214).

Tad apibendrinant, neteisėto aborto subjektu yra pakaltinamas bei atitinkamo amžiaus sulaukęs asmuo neturintis teisės teikti akušerijos - ginekologijos paslaugas.

5.2.4. Subjektyvioji pusė

Subjektyvioji nusikalstamos veikos pusė baudžiamosios teisės doktrinoje apibūdinama kaip vidinė pavojingos veikos pusė, kuri atspindi asmens psichinį santykį su jo daroma veika. Subjektyviąją pusę apibūdina: 1) kaltė, kaip asmens psichinis santykis, su daroma veika ir jos padariniais; 2) tikslas - rezultatas, kurio asmuo siekia darant nusikalstamą veiką, tai yra žmogaus vidinis, psichinis stimulus ; 3) motyvas - žmogaus pavojingos veikos paskatos, kuriuos formuoja konkretūs poreikiai, interesai. Svarbu paminėti tai, kad motyvas ir tikslas, skirtingai nei kaltė, nėra būtini kiekvienos nusikalstamos veikos sudėties subjektyvieji požymiai (Švedas et al., 2019).

Pagal BK 142 straipsnį, neteisėtas abortas gali būti padaromas tik tiesioginė tyčia. Nusikaltimo intelektualinė tyčios momentas esant tiesioginiai ir netiesioginiai tyčiai sutampa, bet valinis nusikalstamos veikos momentas padeda atriboti tiesioginę tyčią nuo netiesioginės. Nusikaltimo valinis momentas įtvirtina, kad pagal asmens psichinį santykį su įstatyme numatytų padarinių atsiradimu: esant tiesioginiai, kaltininkas nori ir siekia padarinių atsiradimo, o esant netiesioginiai tyčiai - kaltininkas nenori, kad tokie padariniai kiltų, bet sąmoningai leidžia tokiems padariniams atsirasti (Lietuvos Respublikos Baudžiamasis Kodeksas, 2003).

Neteisėto aborto atveju kaltės forma, t.y. tiesioginė tyčia yra pagrįsta tuo, kad abortas daromas esant moters prašymu, dėl to kaltininkas suvokia, kad darydamas

neteisėtą abortą, jis vykdo pacientės prašymą ir atliekant aborto operaciją - suvokia, kad tokie padariniai atsiras ir to nori, t.y. veikia tiesiogine tyčia (Lietuvos Respublikos Baudžiamasis Kodeksas, 2003).

Neteisėto aborto atveju intelektinis momentas reiškia, kad kaltininkas suvokė, kad su nėščios moters prašymu, jis savo veiksmais nutraukia jos nėštumą ir veikia neteisėtai, neturėdamas tam teisės ir (arba) vietoje, kurioje nėštumas negali būti nutraukiamas (ne sveikatos priežiūros įstaigoje) ir (arba) esant aplinkybių, dėl kurių nėštumas negali būti nutraukiamas (esant kontraindikacijų ar nėštumui esant didesniam nei 12 savaičių) (Lietuvos Respublikos Baudžiamasis Kodeksas, 2003).

Teismas, sprenddamas apie kaltininko kaltės formą ir rūšį, atkreipė dėmesį į tai, kad kaltininkas pats pasakė nukentėjusiajai, kad nėštumo nutraukimo operacija kainuos 1000 litų, nukentėjusiajai pranešus, kad blogai jaučiasi (praėjus kelioms dienoms po aborto – kraujuoja), primygtinai reikalavo nekviesti greitosios medicinos pagalbos, savo automobiliu nuvyko į nukentėjusiosios gyvenamąją vietą, veržėsi į greitosios medicinos pagalbos automobilį pas nukentėjusiąją, priekaištavo nukentėjusiajai, kad ši išsikviestė greitąją medicinos pagalbą. Be to, kaltininkas savo automobiliu stengėsi atvykti greičiau į gydymo įstaigą negu buvo atvežta nukentėjusioji ir įspėti ją, kad ši nieko neprasitartų gydytojams apie jo darytą abortą. Galiausiai kaltininkas gražino nukentėjusiajai 1000 litų už atliktą abortą ir pareikalavo pasirašyti raštelį, kad ši jam jokių pretenzijų neturi.

Taigi, nepaisant to, kad kaltinamas neigė tyčia padaręs neteisėtą abortą, teismas, atsižvelgęs, be kita ko, į minėtas padaryto nusikaltimo aplinkybes, pripažino, kad kaltininkas neteisėtą abortą operaciją nukentėjusiajai padarė veikdamas tiesiogine tyčia. (Klaipėdos rajono apylinkės teismo 2008 m. gegužės 22 d. nuosprendis).

Šioje byloje teismas nurodė, kokiais faktais grindžia išvadą dėl kaltės formos padarius neteisėtą abortą, bet kaltės klausimo detaliau nenagrinėja. Minėtoje byloje teismas apie kaltės formą kalba tik motyvuodamas skiriamos bausmės rūšį ir dydį. Kaltės klausimas susijęs su BK 42 straipsnį nėra labai detalizuotas teismų praktikoje. Tokį teismo pasirinkimą galima suprasti dėl to, kad pastarasis klausimas nėra toks paprastas (Daukšaitė, 2013, p. 235).

Apibendrinant darytina išvada, kad neteisėtas abortas pagal BK 142 straipsnį gali būti padaromas veikiant tiesiogine tyčia, kurios turinį sudaro tai, kad kaltininkas darydamas neteisėtą abortą suvokia tokios veikos pavojingumą ir to siekia (Švedas et al., 2009, p. 148).

6. Lyginamoji aborto analizė užsienio valstybių kontekste

6.1. Lenkija

Lenkijos Respublikos Konstitucija įtvirtina bendrą principą, kad valstybė užtikrina kiekvieno žmogaus gyvybei teisinę apsaugą (Wyrok z dnia 22 października

2020 r.), o 1993 m. Šeimos planavimo, žmogaus vaisiaus apsaugos ir leistino nėštumo nutraukimo sąlygų įstatyme įtvirtinta, kad kiekvienas žmogus nuo apsvaiginimo momento turi prigimtinę teisę į gyvybę (Dėl šeimos planavimo, žmogaus vaisiaus..., 1993). Dėl to pagal galiojančius įstatymus Lenkija yra viena iš tų valstybių, kuriose abortas yra uždraustas, išskyrus tokius išimtinus atvejus:

Visų pirma, Lenkijoje atlikti aborto operaciją gali tik gydytojas, kai nėštumas kelia grėsmę moters sveikatai ir (ar) gyvybei. Esant pavojui moters gyvybei abortas gali būti atliktas bet kuriuo nėštumo laiku. Antra, kai prieš gimdymą konsultacijose medicininiai duomenys rodo, kad vaikas gali gimti sergantis sunkia nepagydoma liga, arba yra tikimybė, jog vaisius bus sunkiai pažeistas. Tai turi būti patvirtinta kito gydytojo, ne to, kuris atliks aborto procedūrą. Trečia, kai nėštumas yra nusikalstamos veikos rezultatas. Šiuo atveju įstatymas numato dvylikos savaičių terminą, iki kol galima nutraukti nėštumą. Kaip ir antru atveju - turi būti patvirtinta kito gydytojo. Lenkijos Baudžiamasis įstatymas nustato griežtą baudžiamąją atsakomybę už šių sąlygų nesilaikymą.

Įdomu tai, kad Lenkijos Konstitucija įtvirtina žmogaus teisę į gyvybę, kuri saugoma nuo apsvaiginimo momento, tačiau nėštumo nutraukimo padarymas kvalifikuojamas pagal Lenkijos BK pagal 152 straipsnį, kuris nustato baudžiamojo atsakomybę už neteisėtą abortą, bet ne kvalifikuojamas kaip kito žmogaus nužudymas.

Iš Vidurio Europos šalių Lenkija yra vienintelė šalis, kurioje abortas pagal poreikį neprieinamas. Todėl moterys keliauja į kitas šalis, kuriose yra palankesnės aborto atlikimo taisyklės. Dėl tokios susiklosčiusios situacijos Lenkijoje kilo probleminė situacija, kuri skamba taip: ar už nėštumo nutraukimą kitoje valstybėje, kurioje aborto operacijos yra prieinamos įstatymo pagrindu, gali būti baudžiami Lenkijos piliečiai? Galiausiai buvo išaiškinta, kad kaltininkas bus atsakingas, jeigu veiką padarė Lenkijos teritorijoje. BK 6 str. 2 d., nurodyta, kad uždrausta veika laikoma padaryta toje vietoje, kur kaltininkas veikė arba neatliko veiksmų, kuriuos jis privalėjo atlikti, arba kur atsirado draudžiamos veikos požymį sudarantis poveikis arba turėjo įvykti pagal kaltininko ketinimą. Šis nusikaltimas Lenkijoje yra pripažįstamas formalaus pobūdžio, todėl tam, kad kaltininkui būtų kilusi atsakomybė pagal BK 17 str. ir BK 152 str. 2 d., būtina, kad veiktų Lenkijos teritorijoje (Przerwanie ciąży za zgodą kobiety art. 152).

Lenkijos valstybė yra pripažinta viena iš religingiausių valstybių Europoje, kas ir nulėmė tokias aborto reguliavimo taisykles. Griežtindama nėštumo nutraukimo tvarką valstybė siekia apsaugoti negimusio vaiko gyvybę bei jo vystymąsi iki gimimo (Čakovski, Žukovaitė, 2010, p. 27). Lenkijos pilietės buvo nepatenkintos tokia įstatymų leidėjo valia, t.y. uždrausti nėštumo nutraukimą. Todėl Europos Žmogaus Teisių Teisme buvo nagrinėjama byla 2007 m. Tysiąc v. Poland.

Vienoje iš nutarčių neteisėto aborto klausimu Lenkijos Aukščiausiasis Teismas išaiškino, kad pagal Lenkijos teisę neteisėto aborto objektu laikoma vaiko prenatalinėje fazėje gyvybė, todėl būtent pradėtas vaikas yra laikomas nukentėjusiuoju pagal

Lenkijos BK 152 straipsnį. Moteris negali perimti abortuoto vaisiaus teisių ir gali būti pripažinta nukentėjusiąja tik tuo atveju, jei dėl moters prašymu atlikto neteisėto aborto buvo padaryta žala jos pačios sveikatai ar gyvybei (Lenkijos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. kovo 26 d. nutartis baudžiamojoje byloje).

6.2. Egiptas

Nėra patikimų nacionalinių duomenų apie abortus Egipte. Tačiau vietiniai tyrimai rodo, kad abortai Egipte yra tokie pat paplitę, kaip ir šalyse, kur abortai yra legalūs, tik slapti ir nesaugūs. Dėl abortų draudžiančių įstatymų tyrėjams yra sunku rinkti duomenis apie abortų dažnį, aplinkybes bei poveikį moterims (Bagheri, Afshar, 2011, p. 8). Iš to, kas pateikta, galima daryti pakankamai pagrįsta prielaidą, kad Egipte ir kitose abortų nelegalizavusiose šalyse egzistuoja toks pats ar panašus skaičius abortų operacijų, tačiau tokiu atveju jie neteisėti, tad jie yra pavojingesni ir nukenčia daugiau moterų. Tai argumentas aborto legalizavimo šalyje naudai.

Aborto klausimas Egipte yra vienas iš prieštaringiausių. Musulmonai abortą laiko neteisingu ir draudžiamu. Islamo tikėjimas gyvybei suteikia šventumą, Korane rašoma: “Kas pasigailėjo sielos gyvybės, tas tarsi išgelbėjo visų žmonių gyvybę. Kas nužudė sielą, atrodo, kad jis nužudė visą žmoniją” (Koranas 5:32). Tam tikrais atvejais abortas gali būti leidžiamas. Toks atvejis yra tada, kai nėštumas kelia pavojų moters gyvybei. Tai yra vienintelė situacija, kada aborto operacija yra leidžiama po 120 nėštumo dienų. Šis leidimas grindžiamas tuo, kad motinos gyvybės išgelbėjimas yra mažesnė blygė iš dviejų galimų. Šariate (musulmonų įstatyme) galioja bendras principas pasirinkti mažesnę iš dviejų blygybių. Mažesnė blygė, nes: motina yra vaisiaus pradininkė, leidžiant moteriai mirti daugeliu atveju vaisius taip pat žus (Abortion. Sanctity of life, 2009). Egipte 2004 m. birželį Al Azharo didysis šeichas Muhamadas Sayedas Tantawi patvirtino įstatymo projektą, leidžiantį moterims nutraukti nėštumą dėl išžaginimo (Abortion Sanctity of life, 2009). Didžioji dauguma islamo mokslininkų sutinka dėl nėštumo nutraukimo, kai nėštumo ankstyvuojau laikotarpiu yra sužinoma, jog vaisius turi nepagydomą ligą, kuri ateityje vaikui sukels dideles kančias. Šiuo atveju abortas leidžiamas kai nėštumas neviršija 120 dienų. Vis dėl to yra tų, kurie nesutinka ir vis vien laiko draudžiamu (Abortion. Sanctity of life, 2009). Svarbu paminėti tai, kad pagal fatvą, t.y islame naudojamą teologinio ar teisinio klausimo sprendimą (Visuotinė lietuvių enciklopedija), abortas yra neginčijamai draudžiamas, išskyrus, dėl teisinės būtinybės (Bagheri, Afshar, 2011, p. 10). Egzistuoja šiai temai svarbi fatva: Dar Al-Ifta Al - Messriya, kurią išleido A. G Mohamedas. Šioje fatvoje Nr. 336 rašoma apie nėštumo nutraukimą vaisiaus deformacijos atveju. Joje teigiama, kad bet kokios deformacijos, kurios gali būti aptiktos vaisiui, nėra laikomos teisiniu argumentu nutraukti nėštumą, išskyrus atvejus, kai jie kelia pavojų motinos gyvybei (Mohammed, 2004).

Remiantis tuo kas išdėstyta, galima teigti, kad abortas Egipte yra draudžiamas, išskyrus tam tikrus atvejus, kurie yra pagrįstai argumentuoti teisiškai.

Išvados

1. Moterys abortą pasirenka dėl susiklosčiusių neigiamų sąlygų gyvenime. Dažniausiai tai padaroma dėl aplinkinių spaudimo, pastojimo ne santuokoje, nepilnameistės, blogos finansinės padėties bei dėl daug kitų motyvų. Arba kai medicininu požiūriu yra rekomenduojama dėl moters gyvybei gresiančio pavojaus ar dėl vaisiaus apsigimimo.
2. Remiantis Lietuvos Respublikoje esančiu teisiniu reguliavimu dėl aborto, nusikaltimu yra pripažįstamas neteisėtas aborto padarymas, todėl įstatymų neuždraustą, saugų, gydytojo prižiūrimą abortą derėtų vertinti kaip moters apsisprendimo laisvę. Todėl galimybė naudotis saugiomis medicininėmis procedūromis yra žmogaus teisė, neatsižvelgiant į moralę.
3. Vertinant religiniu požiūriu, aborto operacija yra neleistina ir prilyginama net žmogžudystei. Tikinčiajam asmeniui nėštumo nutraukimas nėra apsisprendimo laisvė. Šiam krikščioniškajam požiūriui tapachios dogmos identifiikuotos ir islamo religijoje.
4. Aborto uždraudimas nėra būdas užkirsti kelią tokioms operacijoms. Šalys, kuriose nėštumo nutraukimo operacijos įstatymo pagrindu yra neleidžiamos, susiduria su padidėjusiu nelegalių, todėl ir nesaugių abortų skaičiumi. Dėl tokio reguliavimo moterys, norinčios nutraukti abortą yra priverstos vyksti į šalį, kur tai yra leidžiama. Tiek vienu, tiek kitu atveju nukenčia valstybės ekonomika, kadangi prarandamos mokestinės lėšos už aborto operacijų atlikimą.
5. Atsižvelgiant į tai, kas šiame darbe išdėstyta, prie vieno ir bendro sprendimo, kuris būtų visiems priimtinas priėti neįmanoma. Taip yra todėl, nes skiriasi tautų moralinės vertybės, religingumas, Konstitucijos saugomi gėriai, moters teisių turinys. Kiekvienos valstybės priimtas sprendimas ir yra saistomas aukščiau išvardytų aspektų. Todėl pavyzdžiui, valstybėse, kuriose abortų teisinis reguliavimas argumentuojamas religinėmis nuostatomis, egzistuoja griežtesnių aborto įvykdymo sąlygų reglamentavimas.

Literatūros sąrašas

Lietuvos Respublikos teisės aktai

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija (1992). Valstybės žinios, 33-1014.
2. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas (2000). Valstybės žinios, 89-2741.
3. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (2000). Valstybės žinios, VIII-1864.

4. Dėl nėštumo nutraukimo operacijos atlikimo tvarkos įstatymo Nr. 50 (1994). Valstybės žinios, 18-229.
5. Lietuvos Respublikos sveikatos priežiūros įstaigų įstatymo Nr. I-1367, (1996). Valstybės žinios, 66-1572.
6. Lietuvos Respublikos vaiko gimimo momento nustatymo įstatymo Nr. IX-837, (2002). Valstybės žinios, 43-1602.
7. Dėl Lietuvos medicinos normos MN 64:2018 „Gdytojas akušeris ginekologas“ įstatymo Nr. V-170, pakeitimo įstatymas (2018). Valstybės žinios, 35-1250.

Tarptautinės teisės aktai

1. Ustawa o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży (1993), ISAP.
2. Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija (1995). Valstybės žinios, 1995, Nr. 60-1501.
3. Kodeks Karny (1997), ISAP.

Specialioji literatūra

1. Abramavičius, A., ir kt. (2003). Baudžiamoji teisė: bendroji dalis. 3-iasis pataisymas ir papildymas leid. Vilnius: Teisinės informacijos centras.
2. Gruodytė, E., ir kt. (2021). Lietuvos Baudžiamoji teisė. Specialioji dalis. Pirmoji knyga. Vadovėlis. Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla.
3. Sezemanas V. (1988). The Problem of Freedom. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
4. Švedas G., ir kt. (2004). Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras: bendroji dalis (1–98 straipsniai), 2 str. para. 11, Vilnius: Teisinės informacijos centras.
5. Švedas G., ir kt. (2009). Lietuvos Respublikos Baudžiamojo Kodekso Komentaras, Vilnius: Teisinės informacijos centras.
6. Švedas G., Abramavičius A., (2019). Lietuvos baudžiamoji teisė. Bendroji dalis. 1 knyga, Vilnius: Teisinės informacijos centras.

Teismų praktika

1. Dėl Klaipėdos apygardos teismo 2008 m. lapkričio 24 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje, Nr. 2K-7-226/2009.
2. Klaipėdos rajono apylinkės teismo 2008 m. gegužės 22 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje. Nr. 1-34-729/2008.
3. Jonavos rajono apylinkės teismo 2009 m. birželio 16 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje. Nr. 1-49-217/2009.
4. Kauno miesto apylinkės teismo 2012 m. rugpjūčio 7 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje. Nr. 1-2156-923/2012.

Tarptautinė teismų praktika

1. Tysięc v. Poland [EŽTT], - 5410/03, [2017-03-20].
2. Lenkijos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. kovo 26 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. I KZP 2/09.
3. Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 22 października 2020 r. sygn. akt K 1/20.

Kita literatūra

1. Daukšaitė I., (2013). Baudžiamoji atsakomybė už neteisėtą abortą ir privedimą jį darytis. Daktaro disertacija, socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilniaus Universitetas. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla. prieiga internete: <https://epublications.vu.lt> ›
2. Milinis A., Baranskaitė A., ir Abramavičius A. (2011). Probleminiai žmogaus gyvybės pradžios ir pabaigos klausimo aspektai nužudymo kontekste. Mokslo straipsniai. Vilnius: Jurisprudencija, prieiga internete: <https://ojs.mruni.eu> ›
3. Gvaldaitė L. ir Bordun J. (2013). Abortas kaip socialinė problema: prevencijos poreikio aspektas. Vilniaus Universitetas. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla. prieiga internete: <https://etalpykla.lituanistikadb.lt>
4. Čakovski A. ir Žukovaitė I. (2010). Neteisėto aborto kriminalizavimas Lietuvoje ir kitose Europos valstybėse, teisė. Vilniaus Universitetas. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla. prieiga internete: <https://epublications.vu.lt> ›
5. Daukšaitė I. (2011). Teisėto aborto sąvoka pagal Lietuvos teisės aktus, teisė. Vilniaus Universitetas. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla. prieiga internete: <https://www.journals.vu.lt> ›
6. Sabaliauskaitė E. (2011). Aborto baudžiamumas. Magistro darbas, socialiniai mokslai, teisė. Vilniaus Universitetas. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla. prieiga internete: <https://epublications.vu.lt> ›
7. Karvelienė D., (2022). Gyvybės principo negerbimas klausimo slidaus šlaito efektą. Bernardinai.lt, lapkričio 21 d. prieiga internete: <https://www.bernardinai.lt> [žiūrėta 2022 m. gruodžio 5 d.]
8. Gvaldaitė L. ir Bordun J. (2013). Abortas kaip socialinė problema: prevencijos poreikio aspektas. Vilniaus Universitetas. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla. prieiga internete: <https://etalpykla.lituanistikadb.lt> ›
9. Valančiūtė A., Vitkus A. ir Balnytė I. (2006). Citologijos, embriologijos ir bendrosios histologijos darbai: mokomoji knyga. Kauno Medicinos Universitetas. Kaunas: Kauno medicinos universiteto leidykla. prieiga internete: <https://lsmu.lt> ›
10. Rėzienė D. (2006). Aborto legitimumo problema, Magistrinis darbas, teisė. Mykolo Romerio Universitetas. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto leidykla. prieiga internete: <https://vb.mruni.eu> ›
11. Pepcevičiūtė-Bogušenė I. (2020). Abortai Lietuvoje (1), kokio amžiaus moterys ir kodėl renkasi nutraukti nėštumą, kokią pagalbą jos gauna ir kokios trūksta? 15min.lt, lapkričio 22 d. prieiga internete: <https://www.15min.lt> › [žiūrėta 2022 m. gruodžio 12 d.]
12. Lietuvių kalbos žodynas, prieiga internete: <http://www.lkz.lt>
13. Visuotinė lietuvių enciklopedija, prieiga internete: <https://www.vle.lt>
14. Krizinio nėštumo centras, prieiga internete: <https://krizinionestumocentras.lt> [žiūrėta 2023 m. sausio 1 d.]
15. Cambridge Dictionary, prieiga internete: <https://dictionary.cambridge.org> [žiūrėta 2023 m. sausio 10 d.]
16. Merriam-Webster Dictionary, prieiga internete: <https://www.merriam-webster.com> [žiūrėta 2023 m. sausio 10 d.]
17. BBC (2009). Islam: Abortion. prieiga internete: BBC - Religions - Islam: Abortion [žiūrėta 2022 m. gruodžio 4 d.]

18. Mohammed A.G., (2004). Fatwa No. 336. prieiga internete: <https://bmcmedethics.biomedcentral.com> › [žiūrėta 2022m gruodžio 4d.]
19. Ellen S. Rigterink, Audrey F. Saftlas and Hani K. Atrash (2013). Women and Health. Tavogyvenimas.lt, balandžio 14 d. prieiga internete: <http://tavogyvenimas.lt> [žiūrėta 2022 m. gruodžio 5 d.]
20. Planned Parenthood Federation of America, The Abortion Pill, prieiga internete: <https://www.plannedparenthood.org> › [žiūrėta 2022 m. gruodžio 10 d.]
21. Analysis of Medication Abortion Risk and the FDA, 2019, prieiga internete: <https://www.ansirh.org> › [žiūrėta 2022 m. gruodžio 4 d.]
22. Shah I. ir Ahman E., (2009). Unsafe abortion: global and regional regional incidence, trend, consequences, and challenges, prieiga internete: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov> ›
23. Risks of Abortion prieiga internete: <https://scdhec.gov> ›
24. М24. Мерник А.М., (2022). Право на аборт репродуктивне право. prieiga internete: <http://lsej.org.ua> ›
25. Священна конгрегація у справах доктрини віри, декларація про скоєння аборту, 18 листопада, 1974, prieiga internete: <https://familychristianblog.files.wordpress.com> ›
26. Kluza J., (2020). Problematyka informowania o dostępie do aborcji a pomocnictwo do przestępstwa przerwania ciąży (art. 152 § 2 k.k.). prieiga internete: <https://www.prawoiwiedz.edu.pl> ›

ABORTAS – APSISPSENDIMO LAISVĖ AR NUSIKALTIMAS?

Santrauka

Šiame straipsnyje yra analizuojamas klausimas, kuris žmonijos istorijoje egzistuoja labai ilgą laiką, tačiau yra vienas prieštaraujančių visame pasaulyje ir sąlyginai bendro sutarimo nėra priinama: abortas, tai moters apsisprendimo laisvė ar vis dėl to, tai yra nusikaltimas? Darbe yra pateikiamas žmogaus gyvenimo pradžios momentas. Aiškinamasi, kaip abortas yra suprantamas religiniu, teisiniu požiūriu bei medicinoje. Pateikiami neteisėto aborto nusikaltimo sudėties požymiai. Šiame rašto darbe taip pat yra atliekama lyginamoji kitų užsienio valstybių analizė, kuria siekiama išsiaiškinti kitų šalių aborto teisinį reglamentavimą.

ABORTION – FREEDOM OF DECISION OR A CRIME?

Summary

This article analyzes an issue that has existed for a very long time in human history but is one of the most debated worldwide. There is no consensus: abortion is a woman's freedom of choice, or for that matter, a crime. The work presents the beginning of human life. He explains how abortion is understood from religious, legal, and medical perspectives. The features of the crime of illegal abortion are given. In this written work, a comparative analysis of other foreign countries is also carried out, which aims to clarify the legal regulation of abortion in other countries.